19/03/2020

Η Εκκλησιαστική Πτυχή του «Μακεδονικού Ζητήματος»

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Λαρίσης και Τυρνάβου

Άρθρο του Δρος Χαραλάμπους Ανδρεόπουλου, Θεολόγου, Καθηγητού Β/θμιας, Συντονιστού Εκπαιδευτικού Έργου Θεολόγων Στερεάς Ελλάδος στο περιοδικό ΑΧΙΛΛΙΟΥ ΠΟΛΙΣ της Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου υπό το θέμα: Η Εκκλησιαστική Πτυχή Του «Μακεδονικού Ζητήματος».

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ
ΘΕΟΛΟΓΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Β/ΜΙΑΣ
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΤΥΧΗ ΤΟΥ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ» Ἱστορική καί νομοκανονική προσέγγιση

1. Εἰσαγωγή

Τό «Μακεδονικό ζήτημα» ἀποτελεῖ στίς μέρες μας ἕνα ἀπό τά κύρια θέματα τῆς ἀτζέντας στόν δημόσιο διάλογο μέσω τοῦ ὁποίου ἔχει ἀναδειχθεῖ –πέραν τῆς καθαρά πολιτικῆς– καί μία ἰδιαίτερη καί σημαντική γιά τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν διάσταση, ἡ καθαρά ἐκκλησιαστική, ἡ ὁποία ἀφορᾶ στήν σχισματική «Μακεδονική Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία» (ΜΟΕ).

Καίτοι ἀναφερόμαστε σ' ἕνα ἰδιαίτερης σημασίας ἐκκλησιαστικό ζήτημα πού ἔχει ἤδη ἱστορική διαδρομή ἑβδομήντα (70) καί πλέον ἐτῶν, ἐντούτοις, στά σχολικά βιβλία οἱ ἀναφορές σέ αὐτό εἶναι ἀνύπαρκτες, πλήν ἀποσπασματικῶν παραθεμάτων πού ἀναφέρονται ἐν γένει στό «Μακεδονικό ζήτημα» ἀπό πολιτικῆς, κυρίως, σκοπιᾶς. Ἡ παροῦσα μελέτη[1] ἀντιμετωπίζει τήν ἐκκλησιαστική πτυχή τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ως μελέτη περίπτωσης (case study) ἐξετάζοντας τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἀμέσως μετά τό πέρας τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μέσω πολιτικῶν παρεμβάσεων ἐκ μέρους τοῦ

[1] Ἡ μελέτη –ἡ ὁποία ἐνταῦθα δημοσιεύεται ἐμπλουτισμένη– παρουσιάσθηκε ὡς εἰσήγηση στό 3ο Πανελλήνιο Ἐπιστημονικό Συνέδριο Θεολόγων Ἐκπαιδευτικῶν πού εἶχε ὡς θέμα «Θρησκευτική Ἐκπαίδευση – Ἐκπαίδευση γιά τό Μέλλον» καί πραγματοποιήθηκε στή Θεολογική Σχολή τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) ἀπό 27 ἕως 29/09/2019 με συνδιοργανωτές τό Τμῆμα Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ καί τήν Περιφερειακή Διεύθυνση Ἀθμιας καί Βάθμιας Ἐκπαίδευσης Κεντρικῆς Μακεδονίας. Τά στοιχεῖα καί, κυρίως, τά συμπεράσματα τῆς μελέτης παρουσιάσθηκαν, ἀναλύθηκαν καί κατατέθηκαν ὡς ἐπικουρικό ἐκπαιδευτικό /διδακτικό ὑλικό τό ὁποῖο μπορεῖ νά ἀξιοποιηθεῖ ἀπό τούς/τίς συναδέλφους ἐκπαιδευτικούς Θεολόγους / ΠΕ01 καί Φιλολόγους/ΠΕ02 γιά τή διδασκαλία σχετικῶν θεματικῶν ἑνοτήτων τοῦ θρησκευτικοῦ (περί ἐθνοφυλετισμοῦ, σχίσματος, αὐτοκεφαλίας κ.λπ.) καί ἱστορικοῦ (περί «Μακεδονικοῦ ζητήματος») μαθήματος.

κυβερνῶντος Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Γιουγκοσλαβίας (ΚΚΓ), ἐπιχειρήθηκε τό 1945 ἡ αὐτονόμηση τῆς - ὑπαγομένης στό Πατριαρχεῖο Σερβίας - ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας (Μητροπόλεως) τῶν Σκοπίων ἡ ὁποία μετονομάσθηκε σέ «Μακεδονική Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία» προκειμένου νά ὑπηρετηθοῦν οἱ πολιτικές σκοπιμότητες πού συνδέονταν μέ τήν προηγηθεῖσα (τό 1943) ἵδρυση τῆς «Λαϊκῆς Δημοκρατίας» τῆς «Μακεδονίας» (ΛΔΜ). Ἑνός κρατικοῦ μορφώματος μέ τήν ἵδρυση τοῦ ὁποίου, διά τῆς χρήσεως τοῦ ὀνόματος *Μακεδονία*, τέθηκε σέ ἐφαρμογή ἡ ὑπηρετοῦσα πολιτικές σκοπιμότητες ἐθνογενετική διεργασία περί ἀναδείξεως τῆς «ΛΔΜ» ὡς πατρίδας τοῦ «μακεδονικοῦ ἔθνους» καί τῶν (νοτιογιουγκοσλάβων) κατοίκων της ὡς ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων.

2. Θεωρητικό πλαίσιο. Ἱστορική καί νομοκανονική προσέγγιση.

Ι. Σύντομο ἱστορικό

Τό ἐκκλησιαστικό πρόβλημα τῶν Σκοπίων, ὡς πτυχή τοῦ «Μακεδονικοῦ ζητήματος», ξεκάνησε τό 1941, ὅταν οἱ τρεῖς νοτιότερες ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες τοῦ μέχρι τότε Βασιλείου τῆς Γιουγκοσλαβίας, δηλαδή ἡ Μητρόπολη Σκοπίων, ἡ Μητρόπολη Ζλετόβου-Στρωμνίτσης καί ἡ Ἐπισκοπή Ἀχρίδος-Βιτωλίων ἀποτελοῦσαν ἐπαρχίες τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας. Μέ τήν κατάληψη τῆς νότιας Σερβίας ἀπό τούς Γερμανούς καί τούς Βουλγάρους συμμάχους τους ἡ περιοχή προσαρτήθηκε στή Βουλγαρική Ἐξαρχία[2] καί οἱ μέχρι τότε Σέρβοι ἱεράρχες τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε ἀντικατατάθηκαν ἀμέσως ἀπό Βούλγαρους ἀρχιερεῖς, ὅπως οἱ νόμιμοι καί κανονικοί Μητροπολίτες Σκοπίων Ἰωσήφ [Τοβίγκοβιτς], Ζλετόβου-Στρωμνίτσης Βικέντιος [Προντάνωφ, ὁ

[2] Ἡ ὁποία εἶχε ἱδρυθεῖ ὅλως ἀντικανονικῶς τό 1870 μέ σουλτανικό φερμάνι καί ἔδρα στήν Κωνσταντινούπολη καί παρά τήν καταδίκη της ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τό 1872 ὡς σχισματικῆς («φυλετικῆς παρεκκλησιαγωγῆς», κατά τόν «Ὅρον» τῆς Μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872) συνέχισε τήν λειτουργία της μέχρι καί τίς ἀρχές τοῦ 1945, ὅταν κατόπιν Πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἤρθη τό βουλγαρικό σχίσμα, βλ. σχετικῶς τήν κλασσική, πλέον, μονογραφία τοῦ Γερ. Ἰ. Κονιδάρη, *Ἡ ἄρσις τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Καθολικῆς Ὀρθοδοξίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ*, ἐκδ. δ΄, Ἀθῆναι 2012. Γιά τήν δράση τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1870-1945) στήν ἀπόσπαση πληθυσμῶν ἀπό τήν ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τήν ὑπαγωγή τους στήν δική της βουλγαρική ἐκκλησιαστική καί, παραλλήλως, ἐθνική δικαιοδοσία, βλ. Ἀρχιμ. Ἀνδρέα Ναναΐκη (νῦν Μητροπολίτου Ἀρκαλοχωρίου), «Ὁ Μακεδονικός ἀγώνας καί ἡ Ἐκκλησία», στόν τόμο: *Ἐκκλησία, Γένος, Ἑλληνισμός*, Κατερίνη, 1993, σ. 63-79.